5/13/2017 SvD 1980-08-06 - sida 8

De avgörande decennierna

Biskop Martin Lönnebo recenserar Margit Sahlins bok "Dags för omprövning" (Proprius förlag, c:a 36:—): De traditionella ämnena om prästämbetet och bibelns syn på man och kvinna behandlas. Där finns många tänkvärda synpunkter som kan öppna en låst debattsituation.

Margit Sahlin — "behandlar sina meningsmotståndare som om de hade både vett och sans".

MÄNNISKAN är nu en gång sådan att hon inte lever allenast av bröd. Man kan t. o. m. dö av bröd allena. Den döden hotar främst Västeuropa — och USA och Kanada, — där vi har mycket att leva av, men litet att leva för. I övriga delen av världen pågår ännu kampen för brödet. Politik, nationalism och religion tillhandahåller än så länge livsmål.

TAR MAN BORT Europas kristna rötter, så kommer inte trädet att tåla någon hård storm. Europa har sökt att behålla det väsentliga i den kristna etiken, och har t. o. m. fördjupat socialetiken, men utan tron kommer kärleken till slut att kallna.

ATT TRON SVIKTAR kan ingen insiktsfull människa längre betvivla. Vi befinner oss nu i samma läge som för tusen år sedan. Vi har att välja mellan kristendom eller hedendom. Vi är på väg in i de avgörande decennierna. Det enda som kan vända på utvecklingen är en djupgående moralisk och andlig folkväckelse.

Vi söker efter våra rötter. Vi rekonstruerar folkdräkter, slår våra ägen och den minsta socken har en hembygdsgård. Vi restaurerar de gamla kyrkorna. Men det viktigaste har vi glömt, våra fäders tro. Vi kan inte återfinna vår identitet utan den, om vi inte har någon ny, och var finns den? Dessutom är trons betydelse inte främst social. Den är vår vägvisare in i evigheten. Vad kan då ersätta tron?

Margit Sahlin har skrivit en bok med titeln *Dags för omprövning.* Det är en väl vald titel, ty det är verkligen dags för omprövning både för folk och kyrka.

I första hand räknar man ju med att det är kyrkorna i Sverige som ska vara förnyelsens viktigaste redskap. Där i täten bör Svenska kyrkan befinna sig. Men gör hon det? Är det ens rimligt att anta att vår folkkyrka har denna andliga kraft?

MITT LIVS VÄRSTA dagar har jag, märkligt nog, tillbringat på ett kyrkomöte för Svenska kyrkan. Det var vårt senaste. Debatterna gällde kvinnliga präster och stat-kyrka. Under andra dagens debatt om kvinnliga präster upplevde jag i ohyggligt koncentrerad form kyrkans problem. Rummet förmörkades av rädsla, bitterhet, besvikelse och denna förlamande känsla av vanmakt. Jag såg samtidens stora behov av hopp och vägledning och denna vår förlamning. (Men alla ser vi endels. När biskopen av Härnösand och undertecknad tackade för oss i restaurangen sa en av damerna: Jag har mött så trevligt folk här på kyrkomötet att jag har börjat att gå i kyrkan igen!)

PÅ KYRKOMÖTET var dock inte vår ledande kvinnliga teolog, Margit Sahlin, med. Jag skulle gärna ha lyssnat till höglläsning ur hennes bok, om den då hade funnits i sinnevärlden. Ty Margit Sahlin behandlar sina meningsmotståndare, som om de hade både vett och sans — vilket i och för sig inte bör vara så svårt eftersom det gäller större delen av kristenheten, där bör ju finnas röster värda att lyssna till.

HELA HENNES framställning är sober. De traditionella ämnena om prästämbetet och bibelns syn på man och kvinna behandlas. Där finns många tänkvärda synpunkter, som kan öppna en låst debattsituation. Men det viktigaste avsnittet heter Återblick. Det är ett stycke svensk kyrklig och samhällelig kvinnohistoria. Den är skriven av en verkligt initierad som skulle kunna säga med Fänrik Stål: "Ja, därom kan jag ge besked, om Herrn så vill, ty jag var med."

MARGIT SAHLIN fick exempelvis vara med i en särskild kommission tillsatt av Kyrkornas Världsråd för att bearbeta alla slags frågor rörande "kvinnors liv och arbete i kyrkan". Ledande gestalt var Kathleen Bliss (hon utmanade nu senast kvinnokonferensen i Köpenhamn med en utredning om kvinnlig slavhandel!) med en enorm materialsamling från hela världen om kvinnans ställning i kyrkorna. De tre nordiska länderna avfärdades med konstaterandet, att det från dem hade rapporterats att förutom diakonissorna inte fanns några som helst utbildade kvinnliga församlingsarbetare.

När den svenska delegaten presenterades var det med orden: "Representant för den Svenska kyrkan, på detta område sämst i världen".

SÅ SKULLE den sämsta "kyrkan" i världen plötsligt bli den främsta. Detta är den viktigaste psykologiska orsaken till de följande svårigheterna. Att ett kvinnligt ämbete inte inrättades tidigare i kyrkan är dock inte endast kyrkans fel. Staten var kallsinnig till de förslag som trots allt kom från kyrkans sida. Man arkiverade dem. "Det är onekligen en säregen historia att följa: Den ena hemställan efter den andra till Kungl. Maj:t om försök efter olika linjer: kvinnligt prästämbete, ny kvinnlig tjänst, ett litet antal tjänster — men alltjämt ingen åtgärd."

SÅ BLEV DET som det blev, sagt med Margit Sahlins egna ord: "Prästämbetets öppnande för kvinnor har i svenskt kyrkoliv kommit att bli en söndrande huvudfråga. Den har inte bara slagit upp en ränna rakt igenom kyrkan; den har också skapat ett svalg mellan Svenska Kyrkan och stora grupper av svenska folket. Ingen annan fråga har under de senaste årtiondena på motsvarande sätt upprört sinnena, fyllt tidningar och andra massmedier med artiklar och inlagor, väckt fientlighet, vållat partisöndring och personliga kriser, ibland verkliga lidanden."

ATT SÅ MÅNGA präster, och inte så litet kyrkfolk, opponerar sig, beror naturligtvis inte på sådant nonsens att exempelvis högkyrkliga präster skulle vara mer kvinnoföraktare än andra eller t. o. m. lida av sexualskräck. Allt detta vet Margit Sahlin, som själv står högkyrkligheten nära. Hon ser att "kvinnliga präster" är en symbol för en djupgående omprövning i kyrkan av traditionell kyrkosyn, bibelsyn och människouppfattning.

I SJÄLVA VERKET befinner sig hela kristenheten sedan lång tid tillbaka i en smärtsam och glädjerik omprövning. Evangeliets vin måste ljutas i nutidens läglar. Hur det ska gå till, antydes endast i boken. Den är, som sig bör, en öppning till samtal, och där är det inte nödvändigt att ha svaret på alla frågor.

Men vi som argumenterar för det kvinnliga prästämbetet bör undvika två misstag, nämligen reduktionen och tvånget. Vi gör det alldeles för lätt för oss om vi går på en utpräglad tysk-luthersk linje åt vänsterhållet till och ser prästämbetet främst som en ren ordningsfråga. Det är en trist preussisk ståndpunkt! Nog är prästämbetet bärare av ett mysterium. I den svenska traditionen har vi valt att inte göra oss urarva allmänkyrklig teologi, även om den sträcker sig så långt ner som till Gamla Testamentet. Låt oss göra det svårt för oss och föra med oss traditionens rikedom in i en ny tid.

JAG TYCKER NOG att Margit Sahlin gör det litet för enkelt för sig i kapitlet Vad är prästämbetet? men det är en utmärkt utgångspunkt för samtal. Möjligheten till detta gläder mig. Men det som oroar mig är vår historiska situation, att tvång kan komma att tillgripas i en samvetsfråga.

Jag tänker t. ex. på den propå som ofta dyker upp, nämligen att sätta en bortre gräns att få bli präster för de som inte accepterar reformen från 1958. Kyrkomötets majoritet avvisade detta förslag med goda skäl. Om detta genomfördes skulle förmodligen kyrkans delning vara ett tragiskt faktum.

I DENNA FRÅGA är Margit Sahlins ståndpunkt av boken att döma inte klar. Om jag tillhörde den Ledes generalstab, avdelning Sverige, skulle jag intensivt verka för att kyrkan koncentrerar sig på interna frågor som prästämbetets utformning och relationerna till staten, och detta i så hög grad, att hon glömmer bort sin uppgift och splittras så att en del förvärldsligas och den andra förkyrkligas, kort sagt, blir ofarlig. Detta är viktigt just nu, ty nu är kyrkan farlig. Kristus skulle åter kunna bli främst i lag och sed.

Den stora omprövningen initieras av bibelordet: "Sök först Guds rike och hans rättfärdighet..."

Martin Lönnebo

Svensk form i London

TVÅ STORA London-museer har inlett 80-talet med att åter sätta Skandinavien på kartan för utställningsintresserade invånare och besökare i staden. Ännu pågår den stora utställningen "Vikingarna" på British Museum och trots att den nu i juli varit öppen i nästan ett halvt år, ringlar sig köerna av våta besökare varje dag utanför British Museums respektingivande kolonnader. — Som vi kunde läsa för några månader sedan på denna sidas "under strecket" vill denna utställning framhålla vikingarnas gärningar som kulturmänniskor, vad avser såväl handel och sjöfart som konsthantverk.

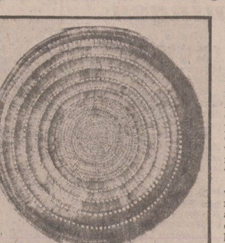

Ellen Kitok-Andersson: Skål i flätad björkrot. 1977.

NYLIGEN har man på Victoria and Albert Museum öppnat en utställning, där man presenterar vad 1970- och 80-talets vikingar lyckats åstadkomma inom området konsthantverk och industridesign. "Svensk Form — Swedish Craft and Design" kan där från mitten av juli till september beskådas och är resultatet av ett nära samarbete mellan Svensk Form, Svenska Institutet och museet.

Victoria and Albert Museum grundades 1851 efter världsutställningen just för att tillgodose behovet av att visa och kommentera formgivning av såväl handgjorda som industritillverkade föremål. Här brukar man vid varje besök alltid återfinna någon eller några intressanta utställningar; ofta små till formatet, men med spännande infallsvinklar och fantasifulla lösningar när det gäller utställningsarkitektur och ljussättning.

ALLTFÖR OFTA har man dock visat konsthantverk tillhörande en historisk period eller en speciellt känd konstnär — ett guldkantat exempel är den omtalade Fabergé-utställningen 1977. 80-talet har man därför beslutat inleda med en serie utställningar av dagens och förhoppningsvis morgondagens design. Man vill visa hur våra bruksföremål har inspirerats och påverkats av utlandet liksom av historien. Man inledde våren -80 med Japan — en ytterst estetisk upplevelse av sparsmakade the-ceremoniföremål, japansk gastronomi och tekniska/elektroniska produkter i klassisk österländsk rogivande och kontemplativ miljö — och nu är det således Sveriges tur att visa sina konster i den brittiska musei-manegen.

Skärbräda för patient med försvagad arm- och handkraft. Maria Benktzon och Sven-Eric Juhlin för Gustavsberg.

"SVENSK FORM" är till ytan mycket liten. Två rum belyser två helt skilda aspekter av svensk design när den är som bäst.

DET FÖRSTA är ägnat det exklusiva formfulländade konsthantverket framför allt i glas, keramik och trä. Man har byggt upp en utställningsmiljö som en svensk sommardag: björkar inramar entrén, faluröda plank utgör bakgrund till de bord man dukat för sommarens svenska saft- och kaffekalas. Den luftiga, vänliga atmosfären poängteras också av Hans Hammarskiölds berömda, handtryckta bomullstyg "Moln" som i övrigt klär väggarna. Ja, allt finns här; det är bara Taube, mygg och möjligen "kylskåpskall fil" som saknas.

MOT DENNA BAKGRUND framträder vackert exempelvis *Karin Björquists* serie av olika dekorerade kaffekoppar gjorda 1977—79 för Gustavsberg, liksom *Bertil Valliens* strikta "octav"-serie för Kosta-Boda -77 eller *Gunnar Cyréns* ytterst eleganta champagneglas "Helena", också från -77 gjorda hos Orrefors. Flera fina exempel finns på sekelgammalt traditionsbundet hantverk, här kanske som bäst i Ellen Kitok-Anderssons lappländska korgarbete (-77).

Glas och porslin, det som västvärlden så gärna förknippar med Sverige, är således väl representerat. Det intressantaste på denna utställning är det som visas i det andra rummet: i en mycket kylig miljö helt i rostfritt stål och i neutralt vitt ljus, ett rymdlaboratorium hämtat ur Aniara, visas det som, för en snabb besökare, kanske framtonar som mindre gloriöst, men som är resultaten av vad mångårig forskning och samarbete designer — konsument lett fram till. Där det avgörande varit att nå ett formspråk där funktion — form utgör en maximal enhet.

HÄR SAKNAS VARKEN Voltas dammsugare från 1979, Saab 900:s instrumentbräda, tryckluftsborrar, arbetsuniformer eller förstklassiga långfärdsskridskor.

DET SOM den engelska pressen framför allt blivit imponerad av är de hjälpmedel för olika typer av handikapp som Ergonomi Design Gruppen tagit fram i intimt samarbete patient, ergonom och designer. Hur svårt det är att sköta personlig hygien, skära bröd eller diska, vet bara den som drabbats av en aggressiv reumatoid arthrit (ledgångsreumatism).

MÅNGA AV dessa föremål framstår inte bara som ett stort framsteg vad beträffar den s.k. ADL-träningen (anpassning till dagligt liv) för att göra en patient mer självständig och oberoende av hemsamariter och vårdinstitutioner, nej, ofta är de mycket formfulländade och vackra.

Här saknas ej heller "Samba", världens första segelbåt för rörelsehindrade. Samba har en automatisk rigg, flyttbara säten och är självlänsande. Den är konstruerad av *Lasse Lundberg* och *Gunnar Westerlund,* 1979. Det är i denna del av utställningen som Sverige i framtiden har sin största chans att visa en egen profil, ty glas och porslin i all ära, men när det gäller det exklusiva och estetiska hantverket, möter vi stark konkurrens från flera framstående designländer som Italien och Frankrike.

Dr *Roy Strong,* chef för Victoria and Albert Museum:

— Vi vill visa brittisk publik vad som händer i världen utanför Storbritannien, och vi hoppas på gensvar kanske speciellt från våra egna konstnärer och designers. Utställningen är speciellt gjord för detta museum men kommer under hösten att fungera som vandringsutställning i England.

LITE VARSTANS kan man dessa dagar i London se små flikar av blå sommarhimmel. Hoppet väcks hos en frusen och våt vandrare, men nej, det är inte verklighet utan *Hans Hammarskiölds* "Moln"-tyg som utgör utställningsaffisch. Det värmer ett patriotiskt hjärta, ty det lär vara den enda sommarhimmel vi får se i Drottningens London denna månad 1980.

Sten Axdorph

"Samba". Världens första segelbåt för rörelsehindrade. Konstruerad av Lasse Lundberg och Gunnar Westerlund. 1979.

fotnoten

Ut och trampa!

DET VAR INTE alltför länge sedan som skogslöpande motionäer påklistrades det mindre smickrande epitetet "hurtbullar". Att dessa bakversbeteckande människor skulle springa i staden var naturligtvis uteslutet; förenat med risker för spott och spe. Att cykla var också förklenande, en sysselsättning för gamla tanter. Snabba bilar skulle det vara. Men så kom det en s. k. "trend" från det stora landet i väster; en lätt maskerad dödsskräcksvåg hos övergödda västerlänningar vilken upphöjdes till den sublimaste filosofi; "den nya joggningskulten".

I DENNA SOMMAR har de gamla tanterna fått sällskap på velocipederna av var och varannan innemänniska som ilar fram på moderiktiga, fjäderlätta tävlingscyklar. Till detta bör man också ikläda sig en passande tävlingsdräkt; en sådan som bärs i Tour de France eller Giro D'Italia. Enda kruxet är att windsurfingbrädan inte får plats på pakethållaren.

Kanske cyklandet skulle underlättas av facklitteratur i ämnet? Sådan finns nämligen. Det danska förlaget Rhodos har givit ut en faksimilupplaga av en instruktionsbok från anno dautzomal; *Cycle-Haandbog* (28:50 Dkr). Det är hundrafyra sidor späckad med härligt ålderdomliga teckningar och antikt förnumstiga tips, från den tid då cyklandet var motion och ett sätt att ta sig fram, snarare än status.

under strecket

DJUREN PÅ DEN SJUNKANDE ARKEN

I dessa dagar utplånas djurarter med en rasande fart. Och deras försvinnande väcker sällan mera än fromma protester. Vad som behövs för att rädda t. ex. tigern är åtgärder av helt andra dimensioner än hittills och av en kostnad som endast de allra rikaste länderna kan tänkas bära.

Av SVANTE FOLIN

UTROTNINGSHOTADE DJUR väcker för ögonblicket ett betydande mått sentimental välvilja. Störst intresse tilldrar sig utrotningskändisar som blåval, tiger, gorilla, pilgrimsfalk m. fl., men även smittkoppsvirus har fått sin vältalige försvarare i dr B. Dixon, som inte är främmande för tanken att skapa ett Serengeti för bakterier och virus. Drontens och kvaggans museala reliker framkallar en rysning av svårmod hos känsliga själar.

Mellan 1600 och 1900 utrotades 75 fåglar och däggdjur — eller en art vart fjärde år. Under 1900-talet har ytterligare 75 likviderats — eller en art per år. Dinosauriernas ragnarök under slutet av krita beräknas ha medfört att en art per årtusende dog ut. Listan över utrotningshotade djur upptar drygt tusen arter, vilket nu visar sig vara en optimistisk underskattning.

Norman Myers hävdar i *The Sinking Ark,* (Pergamon Press, 1979) att vi sannolikt redan utrotar mer än 1 000 arter varje år och beräknar att 1 miljon arter (djur och växter) kommer att förpassas ut ur biosfären före år 2 000, d. v. s i snitt 40 000 om året — eller mer än 100 om dagen. Myers är en välrenommerad biolog och ledande viltekolog, verksam i Kenya. I föreliggande verk försöker han analysera utrotningsproblemet ur biologiska, ekonomiska, politiska och etiska aspekter.

I mitten av 60-talet hade 1,5 miljoner arter beskrivits och lika många förmodades ha undgått etikettering. Sedan dess har ytterligare 100 000 identifierats och olika omständigheter har framtvingat en drastisk revidering av den hypotetiska totalsumman. Dagens gissning är att det finns mellan 5 och 10 miljoner arter på jorden.

Om den senare siffran är riktig skulle 85% existerande arter vara okända för vetenskapen — 1 miljon antas vara kvalster. Majoriteten okända livsformer finns i regnskogarna, som sannolikt innehåller hälften av alla arter, ofta lokalt distribuerade. Genom en måttlig avverkning i Amazonas kan ett lag ovetande skogshuggare utrota något hundratal arter mellan två kaffepauser. Om dessa siffror är riktiga antar problemet om skydd av utrotningshotade arter heroiska proportioner. Det gäller inte längre att värna några hundratal exotiska minoriteter mot lokala trakasserier, utan vad — om något — som kan göras för att rädda spillror från en global artapokalyps.

SITUATIONEN ÄR i dubbel mening unik. Det gäller både förloppets hastighet och orsaken — en enda djurarts vildsinta expansion. Ekologiskt sprängstoff blev Homo s. i och med jordbruksrevolutionen för tio tusen år sedan, då arten bröt sig ut ur jägar-, samlarnischen och inledde en era av alltmer obegränsad ekologisk imperialism. Tio miljoner troglodyter har, närda av ax och kaka, svällt till en biomassa på 200 miljoner ton, en artvikt som möjligen överträffats av södra ishavets krill. För att citera Paul Ehrlich "People are pollution".

Jordbruk baseras på odling av opportunistiska växter som frodas i tidiga successionsstadier — jordbrukaren raserar komplexa och mogna ekosystem till nackdel för den majoritet arter som bara kan existera i sådana. En sansad ekolog (Colinvaux) har sagt: "Plogen är det dödligaste massförintelsevapen som någonsin uppfunnits, inte ens kärnvapen hotar i samma grad jordelivets skönhet och mångfald."

Regnskogsavverkning är den effektivaste metoden att begå artmord. Vetenskapen har knappast mer än nosat på de tropiska skogarnas artmyller. I dag försvinner 50 hektar regnskog i minuten — oförminskad avverkning innebär att samtliga regnskogar fallit inom 40 år.

OM TIGERN SKALL överleva en bit in i nästa årtusende, bör en sammanhängande stam på minst 400 djur sparas och den behöver ett skyddat område i storleksordningen 40 000 kvkm. Få indiska parker är ens 100 kvkm. I samband med "Rädda Tigern"-projektet lyckades Världsnaturfonden skrapa ihop en miljon dollar, vilket kan betraktas som en indikator på världsopinionens värdering av tigersläktets fortbestånd.

En tigertavla målad av Rubens eller tullnären Rousseau skulle utan vidare betinga ett högre pris. Paradoxen är central för vår totala oförmåga att hantera utrotningsproblematiken. Vem äger tigern? Alla eller ingen? Vad är tigerarten värd? Är den o-värderlig — värdelös? I naturvänliga kretsar hävdas ibland, att det är lika otänkbart att medvetet utrota en livsform för snöd och tillfällig vinning som att värma händerna vid en brasa av Rembrandttavlor.

Jämförelsen missar det väsentliga, nämligen att konstverket klarar sig undan lågorna, därför att det är privat eller offentlig mycket värdefull egendom, under det att en art inte tillhör någon och därför saknar marknadsvärde. Kapitalistiska och socialistiska ekonomer har visat sig lika handfallna inför den typ av naturresurser, som inte kan åsättas konventionella, monetära värden.

"Resurser" som inte tillhör någon, tillhör enligt en malign allemansrätt alla och kommer obönhörligt att exploateras till förintelsens rand, enligt "the tragedy of the commons". Denna katastrofparadigm, formulerad av G. Hardin, visar den järnhårda logik som driver boskapsägare att på varandras bekostnad pressa in ständigt fler kritter på den "fria" allmänningen, tills betet är totalförstört och korna svälter ihjäl. Valfisket är ett praktexempel på sådan självmordsexploatering.

76% av mänskligheten anser enligt opinionsundersökningar, att effektivare åtgärder måste vidtagas för att motverka destruktionen av djur och natur. I FN uttrycks denna uppfattning genom att 0,37% av den totala u-hjälpen anslagits för miljövårdande insatser. Världsnaturfonden, som gör mer än någon annan instans för arternas bevarande, har under sin snart 30-åriga tillvaro lyckats tigga ihop c:a 30 miljoner dollar, eller 1/5 av det belopp som USA årligen spenderar på fågelfrö.

Dronten före och efter sitt korta möte med människan. När människan kom till Mauritius var dess nådatid kort och 1681 dog det sista exemplaret.

När Nasserdammen hotade dränka Abu Simbeltemplet samlade Unesco snabbt ihop 36 miljoner dollar, vilket vittnar om det höga värde den kultiverade menigheten sätter på mänskliga artefakter. Under tiden blev nilkrokodilen, som templet var helgat åt, nästan utrotad utan att världsopinionen avpressades minsta krokodiltår.

Om med Grzimeks fras "noshörningar tillhör alla människor" bör alla människor bidra till deras uppehälle. Om varje nation har ett ansvar gentemot den övriga världen för att bevara oersättliga naturresurser, har också världen i helhet ett ansvar för kostnaderna. Det hjälper inte u-länderna att de är biologiska miljonärer, när de inte har råd att köpa bensin till viltvårdarnas jeepar.

Privata insamlingar och allmänna djurvänlighetskampanjer är patetiskt otillräckliga. Det är nödvändigt att regeringarna i den del av världen, som förmår intressera sig för artrikedom och ostörd natur, sätter litet muskler bakom konferensfromlerierna. I det aktuella katastrofläget måste i-världen ta sitt ansvar och ålägga sig någon form av frivillig beskattning för att finansiera åtgärder som åtminstone kan mildra artmassakern.

Myers föreslår en 0,1 procentig skatt på oljehandeln, som skulle ge 100 miljoner dollar årligen, eller samma skattesats på i-världens interna handelstransaktioner, som skulle ge en miljard dollar. Detta kan ställas i relation till att USA varje år betalar 10 miljarder dollar till bantningsindustrin för att bli av med kalorier, som borde sänts till annan adressat.

DEN SAMLADE NATIONALISTISKA retoriken betingar årligen 2 000 miljarder kronor i rustningskostnader. Nationernas ledare anser denna utgift oundviklig som garanti för att inte en kvadratmeter nationellt territorium skall gå förlorad. Samtidigt spolas kvadratmil, inte bara helig utan odlingsbar, fosterjord ut i haven på grund av grotesk misshushållning med naturresurser.

Obevekligt men obeaktat framskrider utvecklingens järnskodda lerkoloss mot förintelsen — vad nyttar protester? När allt kommer omkring är den förkrossande majoriteten av alla arter utdöda — 90 till 99,9% enligt olika beräkningar. Många argument har anförts — estetiska, rekreativa, pedagogiska, vetenskapliga, religiösa och mer eller mindre rått utilitaristiska. Myers har en beklaglig förkärlek för de sistnämnda.

Det har blivit allt vanligare att naturvårdare, i förhoppningen att verka osentimentala och vetenskapliga, stöder sina rekommendationer med profitargument, enligt modellen får i ulvakläder. Myers försöker, med hjälp av ofta ytterligt krystade och långsökta resonemang, göra sannolikt att var och en av jordens antagna 10 miljoner arter kan komma att visa sig vara av oskattbart värde för mänskligheten. Han hoppas finna cancerbot hos allt från lejonapor till havsmaskar och misstänker envetet, att de blygsammaste örter besitter just de gener som kan rädda mänskligheten undan svältkatastrof.

Strategin att dölja ädla uppsåt under en mask av järnhårt kalkylerad nyttofilosofi är befängd och i det långa loppet antagligen fatal. Eventuellt kommande släkten får väl nöja sig med att arrangera en pedagogisk tablå av mer eller mindre malätna, uppstoppade djur, cirkelformigt grupperade kring det enda (Lenin får ursäkta) uppstoppade exemplaret av filosofsläktet, d. v. s. Jeremy Bentham — nyttomoralens Moses.

Det är en typisk humanistisk villfarelse, att naturen är ett av försynen komponerat råvarulager ägnat att främja människans härlighet. Mänskligheten inbillar sig att jordens myriader djur- och växtarter finns till för att exploateras, bara vi kan komma på knepet. Den kompletterande skräckfantasin, att varje art är nödvändig för att inte hela biosfären skall störta samman över oss, kan möjligen skärra de lätt skrämda men ökar de hårdhudades cynism visavi "ekodoomsters".

FÖRSÄLJNINGSARGUMENT HÄMTADE UR den rationalistiska och utilitaristiska arsenalen är tveeggade vapen i kampen mot politiska och ekonomiska barbarer. Ytterst finns bara en hållbar position, Noaprincipen, d. v. s. att frankt vägra svara på frågan: Vad har vi för nytta av naturen? Gubben Noak, som var 600 år och hade alkoholproblem, var likväl klok nog att inte bry sig med kalkyler och rationella prioriteringar. Han tog helt simpelt med sig ett par av allt levande, vad kött det vara månde, för att hålla dem vid liv.

Detta credo är lika rationellt respektive irrationellt som varje formulerbart alternativ. Det behöver vare sig pyntas med sofistiska rationaliseringar eller framföras med ödmjuk stämma. Den som vill bevara snöleoparder och blåvalar behöver inte bevisa det ringaste, det måste däremot den som vill förinta dem.

Svante Folin

SvD 80-08-06

1/1